

STORTINGET

Representantforslag 287 S

(2020–2021)

fra stortingsrepresentantene Eirik Faret Sakariassen, Nicholas Wilkinson, Audun Lysbakken, Freddy André Øvstegård, Arne Nævra og Mona Fagerås

Dokument 8:287 S (2020–2021)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Eirik Faret Sakariassen, Nicholas Wilkinson, Audun Lysbakken, Freddy André Øvstegård, Arne Nævra og Mona Fagerås om arbeidsinkludering foran profitt og anbud i Navs tiltaksapparat

Til Stortinget

Bakgrunn

Det gjennomføres i dag en rekke arbeidsrettede tiltak for personer som har behov for oppfølging og bistand for å komme ut i arbeid. Arbeidsmarkedstiltakene skal støtte opp under hovedmålet i arbeidsmarkedspolitikken om et velfungerende arbeidsliv med høy sysselsetting, lav ledighet og et inkluderende arbeidsliv. Årlig brukes mange milliarder kroner på arbeidsmarkedstiltak, slik som oppfølging og avklaring. Disse pengene har vi alle en interesse av at brukes så effektivt som mulig for å hjelpe flere ut i arbeid gjennom å tilby den oppfølgingen det er behov for. Dette gjør det også nødvendig å legge til rette for et godt samarbeid mellom ansatte og deltakere, som sikrer deltakerne en reell medvirkning og innflytelse i sitt eget oppfølgingsløp.

Gjennom pandemien har det blitt særlig fokus på tiltaksplasser, da antall arbeidssøkere har økt kraftig og mange, særlig blant de unge, verken har erfaring fra arbeidslivet eller utdanning fra tidligere. I møte med et stadig tøffere arbeidsliv forsterkes behovet for tiltak. Flere må få muligheten til å bli kvalifisert for arbeid gjennom tiltak som er av god kvalitet og som gir formell kompetanse. Men en rapport fra Proba samfunnsanalyse viser at tilbudet til dem som sliter mest, har blitt dår-

ligere med anbudsutsettingen av oppfølgingstiltaket i Nav.

Forslagsstillerne mener dagens system må erstattes av langsiktige avtaler, tiltak i egenregi og forutsigbarhet både for de ansatte og for deltakerne som har behov for hjelp til å komme ut i arbeid. Derfor bør anbud i Navs tiltaksapparat utvikles, og midlene som settes av til tiltaksplasser og oppfølging, brukes bedre og mer effektivt. Penger som bevilges til oppfølging, må brukes på de mange som trenger bistand, fremfor konkurranseutsetting og profitt for noen få på toppen.

Konkurranseutsetting og tiltak i egenregi

Forslagsstillerne ser med bekymring på fremveksten av flere større kommersielle tiltaksarrangører som tar en større del av markedet, og vil med dette foreslå en avvikling av anbud i Navs tiltaksapparat, med mer tiltak i egenregi i Nav. I 2015–2016 ble det gjennomført en betydelig reform knyttet til Navs anskaffelse av arbeidsrettede tiltak. De to avklaringstiltakene og de to oppfølgingstiltakene ble slått sammen til to tiltak og anskaffet ved anbudskonkurranse. Et formål var å åpne for at alle typer leverandører kunne levere de aktuelle tjenestene, både private/kommersielle og frivillige, i tillegg til de skjermede. En rapport på oppdrag fra Arbeids- og sosialdepartementet selv, utført av Proba samfunnsanalyse (2018–007) Evaluering av Navs anskaffelse av nye avklarings- og oppfølgingstiltak, har undersøkt om anskaffelsen av de nye oppfølgings- og avklaringstiltakene har bidratt til økt leverandørmangfold, bedre tilbud til brukerne og en forenkling av tiltaksstrukturen. Rapporten slår fast at anbudsutsettingen har ført til vesentlig færre leverandører enn tidligere, og at ingen nye ideelle aktører er kommet til. Å slippe til flere ideelle leverandører var en av begrunnelsene for anbudsutsetting. Til-

budet til de som i utgangspunktet hadde det mest krevende fra før av, har blitt dårligere, og en del leverandører har for dårlig sosialfaglig kompetanse. Innholdet i Proba-rapporten gjengis også i NOU 2020: 13 Private aktører i velferdsstaten, som blant annet peker på at reformen fra 2015 har ført til mer mangfold i den forstand at nye kommersielle leverandører har kommet inn, men det er blitt mindre mangfold i den forstand at det er blitt færre leverandører, og ingen nye ideelle organisasjoner er kommet inn.

Bransjeorganisasjonen Arbeid & Inkludering i NHO har tidligere pekt på at Proba-evalueringen ikke er et argument for mer anbud, men snarere et argument for å styrke tiltakene utenfor anbudssystemet fordi personer med nedsatt arbeidsevne i større grad blir skjøvet ut av oppfølgingstiltaket.

Arbeidsinkludering foran profit

Avkastningen på flere av de kommersielle avklarings- og oppfølgingsbedriftene de siste årene har vært urovekkende mye høyere enn gjennomsnittet i næringslivet for øvrig. Når fellesskapets midler som settes av til Nav-tiltak for å hjelpe arbeidsledige ut i jobb, heller går ut til kommersielle velferdsprofitører, blir det mindre til bistand og oppfølging. Det har de siste årene vært mediefokus på at flere av de kommersielle tiltaksbedriftene har fått utbetalt store summer fra Nav og stadig tatt en større del av markedet og av midlene som settes av. En undersøkelse fra Klassekampen i 2017 viser til at de kommersielle attføringsbedriftene som Din Utvikling, Aleris, Oppfølgingsenheten Frisk, Adecco og Euroskolen hadde en avkastning i perioden 2003 til 2015 som var seks ganger høyere enn snittet i næringslivet de siste årene.

TV 2 satte i 2018 søkelyset på bruk av arbeidsmarkedstiltak i Norge, og presenterte urovekkende tall som viste at Nav siden 2013 hadde utbetalt totalt 19,3 mrd. kroner til tiltaksarrangører. De fire største tilbyderne av tiltak er private aksjeselskap som mellom 2013 og 2017 mottok 2,7 mrd. av tiltakskronene. I TV 2 sin gjennomgang fra 2017 vises det til de fire store private:

- Jobzone AS, eid av bemanningsbyrågründerne Øyvind Henriksen og Tom Rune Graarud. Totalt har Jobzone Norge AS, Podium AS og Smart Karriere AS mottatt 518 mill. kroner fra Nav siden 2013.
- Din Utvikling AS, eid av selskapets fem partnere, har mottatt 548 mill. kroner.
- Sonans Gruppen AS, eid av et oppkjøpsfond registrert i skatteparadiset Guernsey. Totalt har Sonans Privatgymnas AS, Sonans Karriere AS, Nakk-gruppen AS, Euroskolen/Agil AS, Nordic Academy AS, Frisvold Privatgymnas AS og eCademy AS mottatt 748 mill. kroner siden 2013.

- Anthon B Nilsen Utdanning AS, eid av brødrene Peder og Nicolai Løvenskiold. Joblearn AS, Treider Fagskoler AS, NKI AS og Bjørknes AS har til sammen mottatt 940 mill. kroner siden 2013.

Oversikten over utbetalinger til tiltaksarrangørene i 2018 og 2019 gir ikke mindre grunn til bekymring med tanke på den omfattende pengebruken på selskaper som blir bevilget midler fra Nav for sine tjenester.

Tilskudd på ville veier og manglende kontroll

Riksrevisjonen har gjentatte ganger ved undersøkelse av Navs forvaltning av tilskudd til arbeidsmarkedstiltak konkludert med at betydelige økonomiske verdier som er opptjent gjennom tilskudd, ikke kommer tiltakene og deltakerne til gode slik de er tiltenkt, at Nav ikke har oversikt over hvor mye som er utbetalt per avtale, og at det er mangelfull sporbarhet mellom priser og tjenester. Riksrevisjonen kom i 2019 kom med kritikk om manglende kontroll knyttet til om de forhåndsgodkjente leverandørene av arbeidsmarkedstiltak oppfyller kravene i forskrift om arbeidsmarkedstiltak, og at Nav ikke har oversikt over hvor mye som er utbetalt per avtale. Kritikken ble også rettet mot manglende sporbarhet mellom priser og tjenester spesifisert i avtalene og spesifiseringene i fakturaene og refusjonskravene fra tiltaksarrangørene. Riksrevisjonens undersøkelse av Navs forvaltning av tilskudd til arbeidsmarkedstiltak fra 2020 konkluderer med at betydelige økonomiske verdier opptjent gjennom tilskudd til attføring og varig tilrettelagt arbeid, i mange tilfeller ikke følger tiltaksbedriftene ved omorganisering til konsern. Forslagsstillerne vil på bakgrunn av Riksrevisjonens kritikk og anbefalinger fra mindretallet i Velferdstjenesteutvalget foreslå at alle selskaper som leverer offentlig finansierte velferdstjenester, bør organiseres i egne rettssubjekter hvor det ikke skal være tillatt å drive en annen virksomhet enn de offentlig finansierte velferdstjenestene. Det bør også utredes nye organisasjonsformer som tilrettelegger godt for ideell virksomhet og som ikke har kapitalavkastning som formål.

Forhindre anbudsutsetting av arbeidsforberedende trening (AFT)

Forslagsstillerne mener det er stort behov for større forutsigbarhet for tiltaksarrangører og de som utfører arbeidet i Navs egenregi, slik at den faglige kvaliteten systematisk kan forbedres og ikke rives ned ved stadige endringer i hvem som er ansvarlig for tiltaksarbeidet. Arbeids- og velferdsetaten bør derfor ta tilbake tiltak i egenregi, og ikke anbudsutsette ytterligere. AFT-tiltaket er et av de virkemidlene som best ivaretar grunnideen bak Nav-reformen, med sin skreddersøm som gjør at deltakerne slipper å hoppe mellom ulike tiltak, men i stedet får tilpasset bistanden til de behov hver enkelt

har. Tiltaket viser gode resultater blant en gruppe mennesker som ellers ofte vil ende opp med uføretrygd. Arbeidsmarkedstiltakene skal ikke være en mulighet for velferdsprofitorer til å tjene godt på fellesskapets skattepenger. Planer om anbudsutsetting av arbeidsforberedende trening (AFT) bør derfor skrinlegges.

De milliardene som årlig settes av til arbeidsmarkedstiltak, må komme deltakerne til gode og sikre tett og god oppfølging særlig i en tid hvor flere har behov for bistand og det bevilges langt mer til tiltaksplasser enn i normalår.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for å avvikle dagens anbudssystem for arbeidsmarkedstiltakene i Nav.
2. Stortinget ber regjeringen snarest komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige tiltak for å sikre at tilskudd som går til arbeidsmarkedstiltak, benyttes til formålet, ikke til profitt.
3. Stortinget ber regjeringen sikre at tiltaksforskriften er utformet hensiktsmessig for forvaltningen av tilskuddsordningene for arbeidsmarkedstiltakene, og at forskriften etterleves.
4. Stortinget ber regjeringen påse at Nav henter inn dokumentasjon fra tiltaksbedriftene som gir grunnlag for å etterprøve at tilskudd til arbeidsmarkedstiltak går til formålet, og at overskudd kommer tiltakene og deltakerne til gode.
5. Stortinget ber regjeringen stanse alle planer som foreligger om å konkurranseutsette arbeidsforberedende trening (AFT).
6. Stortinget ber regjeringen påse at økonomiske verdier opparbeidet gjennom drift av arbeidsmarkedstiltak forblir i tiltaksbedriften som skal videreføre tiltakene ved konserndannelse.
7. Stortinget ber regjeringen sørge for at Nav-kontorene skal drive ordinær arbeidsformidling som et virkemiddel for å bygge opp, styrke og beholde arbeidslivskompetansen i det enkelte Nav-kontor og utvikle et tettere samarbeid med arbeidsgivere i privat og offentlig sektor, i tråd med Nav-reformens forutsetninger.
8. Stortinget ber regjeringen utrede nye organisasjonsformer som tilrettelegger godt for ideell virksomhet innenfor arbeidsmarkedstiltak, og som ikke har kapitalavkastning som formål.
9. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for å sikre at alle selskaper som leverer offentlig finansierte velferdstjenester, organiseres i egne rettssubjekter hvor det ikke er tillatt å drive annen virksomhet enn offentlig finansierte velferdstjenester.

8. april 2021

Eirik Faret Sakariassen

Nicholas Wilkinson

Audun Lysbakken

Freddy André Øvstegård

Arne Nævra

Mona Fagerås

